

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-२, अङ्क-३१

अवधि: श्रावण ५-११, २०८०

मिति: श्रावण ५, २०८०

गत हप्ता (असार २९-श्रावण ४, २०८०) को मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: गण्डकी प्रदेशभरी नै सामान्य बदली रही धेरै स्थानहरूमा मध्यम वर्षा भएको। कास्की जिल्लाको थोरै स्थानमा भारी वर्षा भएको। सातामा सबैभन्दा बढी वर्षा कास्कीको लुम्ले केन्द्रमा ३६८.८ मि.मि. मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मुस्ताङको जोमसोम केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (१०.० डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। स्याङ्जाको चापाकोट केन्द्रमा अधिकतम तापक्रम (३६.८ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको।

आगामी हप्ता (श्रावण ५-११, २०८०) को मौसमी परिदृश्य:

मौसमी अवस्थाको सारांश: आगामी हप्ता गण्डकी प्रदेशभरी नै आंशिकदेखि सामान्य बदली रही थोरै स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको। अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम हिमाली भू-भागमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, पहाडी र तराई भू-भागमा हल्का बढ्ने सम्भावना भएको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघ गर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/ उच्चपहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुब्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	आंशिकदेखि सामान्य बदली		थोरै स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको।
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	आंशिकदेखि सामान्य बदली	मेघ गर्जन/ चट्याङ	थोरै स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	आंशिकदेखि सामान्य बदली	मेघ गर्जन/ चट्याङ	थोरै स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको।
------	--	-----------------------	-------------	-------------	------------------------	-------------------	---

विशेष मौसम सल्लाह: आगामी हप्ता मनसुन कम सक्रिय हुने भएकोले सोही बमोजिम बाली व्यवस्थापनमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्।

कृषि सारांश:

- नर्सरीमा तयार भएको २१-२५ दिनको धानको बेर्ना सिफारिस मात्रामा मलखाद प्रयोग गरी रोप्नुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूलको लागि उपयुक्त स्थानमा बगैँचा रेखाङ्कन गरी सिफारिस दुरीमा तयार गरिएको खाडलमा सिफारिस गरिएका जातका विरुवा रोप्नुहोस्।
- वर्षे मकैको बाली भित्र्याउने समय भएकोले मौसमको जानकारी लिएर मात्र मकै भाँच्नुहोस्। भाँचेको मकैलाई थुपारेर धेरै समयसम्म गुम्साउने नगर्नुहोस्।
- अगौटे काउली तथा बन्दाको नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- गाई-भैंसीमा लम्पी स्किन रोगको शंका लागेमा पशुलाई आराम गराइ प्रशस्त सफा पिउने पानीको व्यवस्था गरी तुरुन्त नजिकैको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- हाल मानिसमा ब्रुसेलोसिस रोग देखा परेकोले दुध राम्रोसँग उमालेर पिउनुहोस्।
- प्रजननयोग्य माउ माछालाई शारीरिक तौलको २-३ प्रतिशत दाना (३० प्रतिशत क्रुड प्रोटिनयुक्त) नियमित दिनुहोस्।
- एक लिङ्गीय टिलापिया र ग्रास कार्प माछाको भुरा उपलब्ध हुने समय भएकाले नजिकको मत्स्य ह्याचरीमा सम्पर्क गर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह:

- नर्सरीमा तयार भएको २१-२५ दिनको धानको बेर्ना सिफारिस मात्राको मलखाद प्रयोग गरी तयार गरिएको जग्गामा १ रोपोमा २-३ वटा बेर्ना पर्ने गरी २०-२५ सेमि को दुरीमा २-३ सेमि गहिराईमा रोप्नुहोस्।
- धान र मकै बालीमा प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा देहाय बमोजिम मात्रामा प्रयोग गर्नुहोस्।

बालीको नाम	भौगोलिक क्षेत्र	प्राङ्गारिक मल (टन प्रति हे.)	रासायनिक मल (के.जी. प्रति हे.)				
			नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	जिङ्क	बोरोन
धान	भित्री तराई (नवलपुर)	६	१२५	४०	४०	२	१
	पहाडी क्षेत्र	६	१००	३०	३०	२	१

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

	वर्णशंकर जातको धान सबै क्षेत्रको लागि	६	१५०	५०	६०	३	१
खुला सेचित मकै	भित्री तराई (नवलपुर)	१०	१३०	६०	४०	२	१.५
	पहाडी क्षेत्र	१०	१२०	६०	४०	२	१.५
वर्णशंकर मकै	भित्री तराई (नवलपुर)	१०	१८०	६०	६०	२	१.५
	पहाडी क्षेत्र	१०	१५०	६०	६०	२	१.५

नोट: रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा फस्फोरस, पोटास, जिङ्क सल्फेट र बोरेक्सको पुरै मात्रा तथा नाइट्रोजनको एक तिहाई मात्रा जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा, एक तिहाई बाली लगाएको ३० दिनपछि र बाँकी एक तिहाई बालीको फूल फुल्नु अगाडि (५०-५५ दिनपछि) प्रयोग गर्नुहोस्।

- धानमा लाग्ने गवारो व्यवस्थापनको लागि हरेक हप्ता अनुगमन गरी १० प्रतिशत भन्दा बढी मृत गुवो देखिएमा धान रोपेको तीन हप्तापछि कारटाप हाइड्रोक्लोराइड (४ % जीआर) वा फिप्रोनिल (०.३ % जीआर) १.५ केजी प्रतिरोपनीका दरले खेतमा छिपछिपे पानी बनाई छर्नुहोस्। विषादी छरेपछि ४ दिनसम्म खेतबाट पानी बग्ने नदिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षे मकैको बाली भित्र्याउने समय भएकोले मौसमको जानकारी लिएर मात्र मकै भाँच्नुहोस्। भाँचेको मकैलाई थुपारेर धेरै समयसम्म गुम्साउने नगर्नुहोस्। भाँचेको मकैलाई खोस्टा फालेर, मकै छोडाएर दाना बग्ने अवस्थासम्म सुकाउनुहोस्। यसरी सुकाएको मकैलाई केही समय छायाँमा राखेर मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- तरकारी बालीहरूमा लाही किराको प्रकोप देखिएमा नीमजन्य विषादी (०.०३ % एजाडिराक्टिन) ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई एक हप्ताको फरकमा छर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा फ्लोनिमिड (५०% डब्लु.जी.) १ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गरिसकेपछि तरकारी टिप्नको लागि पर्खनुपर्ने अवधि (Waiting Period) पुरा भएपछि मात्र टिप्नुहोस्।
- उच्च पहाडमा लगाइएको आलुमा डडुवा रोग देखिएमा रोगी पात र डाँठ नष्ट गरी डाइमथोमर्फ (५०% डब्लु.पी.) १.५ देखि २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले बोट भिजे गरी छर्नुहोस्।
- आलु भण्डारणमा जोताहा पुतलीबाट हुने नोक्सानी कम गर्नको लागि बोझोको गानोको धुलो २ ग्राम प्रति केजी का दरले मिसाउनुहोस्। यो उपचार विधि २ महिनाको फरकमा दोहोर्नुहोस्।
- उच्च पहाडमा लगाइएको आलु खन्नुभन्दा २ हप्ता अगाडि बोटको माथिल्लो भाग मात्र हटाउने (Haulm Pulling) गर्नुहोस्।
- उच्च पहाडमा लगाइएको आलु बालीलाई मौसमको अवस्था हेरेर मात्र खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- अगौटे काउली तथा बन्दाको नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। नर्सरी राख्दा उपयुक्त स्थलको छनौट गरी १५-२० सेमी अग्लो हुने गरी व्याड तयार गर्नुहोस्। तयारी नर्सरी व्याडमा १० सेमीको फरकमा लाइन कोरी पातलो गरी बीउ छरी हल्का माटोले पुर्नुहोस्। वर्षा मौसम भएकाले बेर्नालाई जोगाउन प्लाष्टिकको छापो हाल्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- लहरेबालीमा फल कुहाउने औँसाको प्रकोप हुन सक्ने भएकोले क्यूल्यूरयुक्त बोतल ट्रायाप जमिनको सतहबाट ४० सेमी उचाईमा प्रति रोपनी १ वटाको दरले राख्नुहोस्। त्यसैगरी फलफूल बालीमा मिथाइल यूजिनलयुक्त बोतल ट्रायाप प्रति रोपनी २ वटाको दरले राख्नुहोस्। यसरी राखेका ट्रायापहरूमा १५ दिनको फरकमा दुई थोपाको दरले

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

ल्यूर थप्नुहोस्।

- गोलभेंडामा डढुवा रोग देखिएमा रोगी पात र हाँगा हटाई हावा खेल्ने वातावरण बनाउनुहोस् र डाइमेथोमर्फ (५०% डब्लु.पी.) १.५ देखि २ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा किराको समस्या देखिएमा संक्रमण भएका पात, मुना तथा फलहरु संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस् र पहेंलो चिपकने पासो र टि.एल.एम. ल्यूर सहितको ओटा-टी ट्यापको प्रयोग गरी अनुगमन गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ एम.एल. वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्।
- फल दिने तरकारी बाली गोलभेंडा, भेन्टा आदिलाई अरु बाली भन्दा बढी खाद्यतत्वको आवश्यकता हुने भएकोले पहिलो बाली टिपिएको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रतिबोटको दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा घोलेर बोटमा स्प्रे गर्नुहोस्।
- वर्षाको समयमा फलफूल बगैँचामा झारपातको प्रकोप बढ्ने हुँदा नियमित रूपमा झारपात हटाउनुहोस्। मनसुनको समयमा तरकारी तथा फलफूल लगाइएको जग्गामा उचित जल निकासको प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा पात खन्ने किरा र कत्ले किराको प्रकोप बढ्न सक्ने भएकोले बगैँचा निरीक्षण गरी पात खन्ने किरा व्यवस्थापनको लागि स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर १२ देखि १५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस् र कत्ले किरा व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल १०-१५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि ब्याक्टेरियाको संक्रमणबाट ग्रस्त हाँगा, पातहरु हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड (५०% डब्लुपी) २ ग्राम र कासुगामाईसिन २ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलमा फल झर्ने समस्या व्यवस्थापन गर्न कृषि प्राविधिकको सिफारिस बमोजिम बिरुवाको खाद्यतत्वहरु (क्याल्सियम, बोरोन, जिङ्क, म्याग्नेसियम आदि) प्रयोग गर्नुहोस्।
- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा बोटको जरा वरिपरीको माटो हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रतिलिटरका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरी २ पटक राख्नुहोस्। बगैँचामा पानी जम्न नदिन निकासको उचित प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- केराको बोटमा ओइलाउने रोग लागेमा ब्याक्टेरिया वा दुसी कुन बाट लागेको हो भनी प्राविधिकबाट जाँच गराई पत्ता लगाउनुहोस्। यदि दुसीबाट लागेको हो भने पानामा विल्ट हुन सक्ने भएकोले कपरअक्सिक्लोराइड (५०% डब्लुपी) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर १० दिनको फरकमा ३ पटक जरा भिजाउनुहोस्। यदि ब्याक्टेरियाबाट ओइलाउने रोग लागेको भएमा कासुगामाईसिन १ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा २-३ पटक जरा भिज्ने गरी प्रयोग गर्नुहोस्।
- अलैंचीमा गानो कुहिने रोगको प्रकोप व्यवस्थापनको लागि कार्बेन्डाजिम (५०% डब्लुपी) २ ग्राम प्रतिलिटर पानीका दरले मिसाई बोटको फेद भिज्ने गरी ड्रेन्चिड गर्नुहोस्। अलैंचीको बेर्ना रोप्दा कार्बेन्डाजिम (५०% डब्लुपी) २ ग्राम

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

प्रतिलिटर पानीका दरले मिसाई घोल बनाउने र सो घोलमा बेर्नाको फेद र जरा ३० मिनेटसम्म डुबाएर मात्र रोप्नुहोस्।

- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूलको लागि उपयुक्त स्थानको छनोट तथा बगैँचा रेखाङ्कन (समथर जमिनमा वर्गाकार, षट्कोणाकार र भिरालो जमिनमा कन्टुर/समउच्च पद्धति) गर्नुहोस् र फलफूलको बेर्ना रोप्ने सिफारिस दुरी अनुसार १ मि.×१ मि.×१ मि. आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिया, कफी र केराको लागि ६० सेमि × ६० सेमि × ६० सेमि आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खाडल तयार गर्दा देहायको दुरी अवलम्बन गर्नुहोस्।

बालीको नाम	लगाउने दुरी (मिटर)	प्रति रोपनी विरुवा संख्या
सुन्तला	५-६×५-६	१५-२०
कागती	४-५×४-५	२०-३०
एभोकाडो	८-१०×८-१०	५-८
लिची	१०×१०	७-८
आँप	१०-१२×१०-१२(आम्रपालीको लागि ५×५)	५ (आम्रपाली- २०)
चिया	०.९×०.६	६००-७००
कफी	२-२.५×२-२.५	११०
केरा	अग्लो जात २-३×२-३ (होचो जात २×२)	५०-५५ (होचो जात १२५)
मेकाडेमिया नट	८×८	८

- कलमी विरुवा रोपदा कलमी गरिएको भाग (Graft Union) माटोले नपुरिने गरी रोप्नुहोस्। सिफारिस गरिएका जातका कलमी बेर्ना सरकारी फार्म तथा भरपर्दो नर्सरीबाट व्यवस्थापन गरी सिफारिस दुरीमा रोप्नुहोस्।
- यस समयमा स्याउ बगैँचामा भुवादार लाही र कत्ले किराको प्रकोप देखिन सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गर्नुहोस् र व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल (जस्तै एट्सो तेल) १०-१५ एम.एल. प्रति लिटर र एसिटामिप्रिड (२० % एसपी) १.५-२ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा घोल बनाएर बोट भिज्नेगरी ७/७ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्कनुहोस्।
- तापक्रम वृद्धि तथा वर्षातका कारण स्याउमा दादे रोग (Apple Scab) लाग्न सक्ने हुँदा कार्बेन्डाजिम (५०% डब्लुपी) र म्यान्कोजेव (७५% डब्लु.पी.) आलोपालो गरी २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई २ हप्ताको फरकमा पात तथा हाँगा भिज्नेगरी छर्कनुहोस्।
- स्याउमा पाउडरी मिल्ड्यू रोग (धुले ढुसी/खराने रोग) को संक्रमण देखिएमा रोगको संक्रमणको अवस्था हेरी निम्नानुसारको विधि अपनाउनुहोस्।
 - रोग सुरुवाती अवस्थामा छ भने रोगी पातहरू हटाई नष्ट गर्नुहोस्।
 - सल्फर (८० % डब्लुपी) २ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई पुरै बोट भिज्ने गरी ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्।
 - संक्रमण बढ्दै गएमा क्याराथेन (डिनोक्याप ४८ % ई.सी.) १.५-२ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १०-१५ दिनको फरकमा २-३ पटक पुरै बोट भिज्ने गरी छर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- कफीमा सिंदुरे रोग देखा पर्न सक्ने हुँदा बगैँचाको सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्। रोग देखा परेमा कपर अक्सिक्लोराइड (५०% डब्लुपी) २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई प्रयोग गर्नुहोस्।
- पशुहरूमा नाम्ले परजिवीको संक्रमण बढ्न सक्ने हुनाले गोबर परीक्षण गराई सिफारिस अनुसारको उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- दिउँसोको तापक्रम ३० डिग्री सेल्सियस र सापेक्षिक आर्द्रता ७५ प्रतिशत भन्दा माथि पुग्ने स्थानहरूमा हिट स्ट्रेस भई पालिएका कुखुराले दाना कम खाने र उत्पादनमा हास आउने भएकोले खोरको तापक्रम १८-२५ डिग्री सेल्सियस हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुहोस्। कुखुरालाई दिउँसोको समयमा दाना नदिने, पानीका भाँडा थप गरी स्वच्छ र चिसो पानीको व्यवस्था गर्ने र पानीमा इलेक्ट्रोलाइट्स र भिटामिन ए, ई र सी मिसाएर खुवाउने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। अन्य पशुको गोठमा समेत तापक्रम १८-२५ डिग्री सेल्सियस हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- वर्षा सुरु भएसँगै कुखुरामा प्वाँख खस्ने, सुलीमा रगत देखिने जस्ता लक्षणहरू देखिएमा कक्सिडियोसिस रोग हुने सम्भावना भएको हुँदा खोर र सोत्तर सुख्खा राख्नुहोस्।
- बंगुरमा “अफ्रिकन स्वाइन फिभर” रोगको संक्रमण दर तथा मृत्युदर उच्च रहेको, रोग रोकथामका लागि खोप नभएको र रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नहुने हुँदा रोग लाग्नबाट जोगाउन जैविक सुरक्षाका उपायहरू अपनाउनुहोस्। १० ग्राम भिरकोन प्रति लिटर पानीमा मिसाई तयार गरिएको झोलले राम्रोसँग स्प्रे गरेर मात्र फार्ममा प्रवेश गर्नुहोस्। जैविक सुरक्षाका उपायहरू कडाईकासाथ अवलम्बन गर्नुहोस्।
- गाई भैंसीमा लम्पी स्किन रोगले उच्च ज्वरो, छालामा खटिरा र गिर्खा देखा परी घाउ हुने, दूध उत्पादन घट्ने र खुट्टा सुन्निई टेक्न नसक्ने जस्ता लक्षण देखा परेमा पशुलाई आराम गराइ तुरुन्त नजिकैको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- लम्पी स्किन रोग रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि कृषकले देहायका उपायहरू अपनाउनुहोस्।
 - लक्षण अनुसारको उपचार विधि अपनाउनुहोस् र प्रशस्त सफा पिउने पानीको व्यवस्था गर्नुहोस्।
 - गाई भैंसीको ओसारपसार नगर्नुहोस् र फार्ममा जैविक सुरक्षाका उपायहरू पूर्ण रूपमा पालना गर्नुहोस्।
 - यो रोग डाँस, लामखुट्टे, किर्ना जस्ता संवाहक किराहरूबाट सार्ने हुँदा पशु, पशु राखिएको गोठ र गोठ वरिपरि सरसफाई र निसंक्रमण गर्नुहोस्।
 - बिरामी गोरुलाई काममा नलगाउनुहोस्।

चित्र नं २ अफ्रिकन स्वाइन फिबर लागेको बंगुर
स्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गाईभैंसीलाई सामुहिक चरन र आहाल पोखरीमा नलैजानुहोस्।
- ३ महिना उमेर पुगेका र स्वस्थ पशुहरूलाई खोप लगाउनुहोस् र खोप लगाएपछि पनि ३ हप्तासम्म पशुको विशेष ख्याल राख्नुहोस्।
- उपचारको क्रममा एउटा सुइ एउटा पशुमा मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।

चित्र नं ३ लम्पी स्किन रोग लागेको भैंसी र गाई
स्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

- दुधालु गाई भैंसीमा थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछी १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेन्डसम्म थुन डुवाउने र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशु उभिइराख्ने बनाउन घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- हाल मानिसमा ब्रुसेलोसिस रोग देखा परेकोले दुध राम्रोसँग उमालेर पिउनुहोस्। मासु काट्दा पन्जा, मास्क र एप्रोनको प्रयोग गर्नुहोस्। पशु व्यापछि सालनाल वा तुहिएको पदार्थ (aborted fetus) जथाभावी नफाली कुकुर तथा जंगली जनावरले नखोस्निने गरी गाड्नुहोस्।
- हावाहुरी लाग्दा, पानी, चट्याङ पर्दा पशुपन्छी तथा पशुपन्छीको खोर/गोठ भित्र पानी तथा बाछ्छिटा पर्न नदिन आवश्यकता अनुसार त्रिपालको प्रयोग गर्नुहोस्। डिप लिटर प्रणालीमा कुखुरापालन गरिएका खोरमा भिजेको भुस वा सोत्तर हटाई ओभानो सोत्तर वा भुस राख्नुहोस्। प्रतिकूल मौसमको समयमा चरनमा रहेका पशुहरू चट्याङको जोखिममा रहने हुँदा सुरक्षित स्थानमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षातको समयमा पशुवस्तुलाई सर्पको टोकाईबाट बचाउन घर गोठको वरिपरी झाडी, बुट्यान तथा सर्प लुक्न सक्ने फोहोर तथा अनावश्यक वस्तुहरू हटाउनुहोस्।
- पशुपन्छीहरूमा माहामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्।

पशुवस्तुको नाम	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैंसी, याक, चौरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाख्रा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कुकुर र विरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)
----------------	--------------------------------------

- घाँस लगाउने समय भएकोले देहाय बमोजिमका घाँसेबालीहरु लगाउनुहोस्।

घाँसका प्रकार	घाँसको नाम
वर्षे घाँस	मकै, जुनेलो, टियोसेन्टी, सुडान, बाजरा आदि
वहुवर्षिय घाँस	नेपियर, स्टाइलो, भट्टमासे, मेन्दुला आदि
डाले घाँस	बडहर, इपिलइपिल, निमारो, किम्बु, खनियो, निमारो, पाखुरी, काब्रो आदि
नोट: विरुवाहरु सुक्न नदिन माटोको चिस्यानको अवस्था हेरी आवश्यकता अनुसार सिँचाई गर्नुहोस्।	

- एक लिङ्गीय टिलापिया र ग्रास कार्प माछाको भुरा उपलब्ध हुने समय भएकाले नजिकको मत्स्य ह्याचरीमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- माछाका भुरा राती र बिहानको समयमा ढुवानी गर्नुहोस्। प्लाष्टिकको पोकामा माछा ढुवानी गर्दा ३० प्रतिशत भाग पानी र ७० प्रतिशत भाग अक्सिजन हुने गरी पोका बनाउने र पोकालाई तेर्सो बनाएर ढुवानी हुने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। माछा ढुवानी गरी ल्याएको प्लाष्टिक पोकालाई पोखरीमा राख्नुहोस्। पोखरीको पानी र प्लाष्टिक पोकाको पानीको तापक्रम समान भएपछि मात्र पोखरीमा भुरा छाड्नुहोस्।
- रहु र नैनी माछाको प्रजनन समय भएको हुँदा मत्स्य ह्याचरी सञ्चालन गर्ने कृषकले माउ माछाको व्यवहारको आधारमा परिपक्व माउ छनोट गरी करिब २४ घण्टा होल्डिङ ट्याङ्कीमा अनुकूलन गराई प्रजननका लागि भाले र पोथीको अनुपात २:१ हुनेगरि स्पनिङ (Spawning) का लागि व्यवस्थापन मिलाउनुहोस्।
- प्रजननयोग्य माउ माछालाई शारीरिक तौलको २-३ प्रतिशत दाना (३० प्रतिशत क्रुड प्रोटिनयुक्त) नियमित दिनुहोस्।
- गर्मी बढेसँगै पानीको तापक्रम बढ्ने र माछा मर्न सक्ने हुँदा पोखरीमा पानीको गहिराई १.५ मिटर कायम हुनेगरी पानी फेर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षाको समयमा पोखरीको डिल भत्किन सक्ने भएकाले माछा पोखरीका डिलहरु समयमै मर्मत गर्नुहोस् र क्षति हुनबाट जोगाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१	वालकृष्ण अधिकारी	वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
२	डा. सुनिल अर्याल	किट विज्ञ/वरिष्ठ बैज्ञानिक (एस-४)	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
३	डा. गृष्म नेउपाने	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
४	शालिकराम अधिकारी	बालीरोग विज्ञ	कृषि ज्ञान केन्द्र, कास्की
५	मिन कुमार अर्याल	सि.डि.मे.	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यालय, पोखरा
६	रमेश आचार्य	बाली विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
७	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
८	डा. राजेश चौधरी	पशु चिकित्सक	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय
९	नारायण प्रसाद पाठक	कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
१०	मिलन आचार्य	बाली विकास अधिकृत	कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
११	रविन्सन अधिकारी	मत्स्य विकास अधिकृत	मत्स्य विकास केन्द्र, मिर्मि, स्याङ्गजा
१२	सागर घिमिरे	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश